

73/12

Mededelingenblad

Heemkundekring „Peelland”

**EIGENDOM
HEEMKUNDEKRING
HELMOND-PEELLAND**

Op donderdag 13 december 1973 nodigen wij U uit voor een lezing over het Kerstgebeuren.

Deze avond wordt gehouden in restaurant "DE BRUG" om 19.30 uur. Het bestuur verzocht U vriendelijk op tijd aanwezig te zijn daar de spreker om 22.30 uur met de trein moet vertrekken.

"Rondom de Kribbe".....

Het Kerstverhaal in de Beeldende Kunst.

Wéér nadert Kerstmis.....

Alle omstandigheden betreffende deze gebeurtenis zijn ons naar zin en betekenis óver en óver bekend. Voor menig "modern" levend mens dreigt Kerstmis zelfs een versleten begrip te worden, maar toch.... als de donkere dagen zijn gekomen, geraakt de mens van goede wil wéér in de ban van dit winterfeest, wil hij opnieuw beluisteren dat mysterieus verhaal over de komst van het Licht

Op zijn schoonst wordt dit verhaal ons verteld in het "Prentenboek van Kerstmis", waarin kunstenaars van alle tijden hùn visie, hùn innerlijk leven van de Geboorte hebben opgetekend.

In een causerie met lichtbeelden zullen wij met Jul.Jongenelen gaan bladeren en kijken in dit boek als een voorbereiding op het Kerstfeest, terwijl wij tevens de schoonheid zullen ervaren, welke geborgen ligt in de talrijke kunstwerken, die in de loop der eeuwen ontstonden "Rondom de Kribbe"...

Mogen wij op een grote opkomst rekenen.

Het Bestuur.

De Ameidestraat door eeuwen heen.

=====

Omstreeks 1400 bouwde de heer van Helmond Jan van Berlaer het nieuwe kasteel, op de huidige plaats, deed de aaneengebouwde gedeelten omwallen en deed ze door grachten omringen, waaraan vier toegangspoorten kwamen te liggen, een hiervan was de Meipoort zo genoemd in 1407; later ook de Ameidepoort genoemd. De bekende historicus A. Frenken schrijft in Helmond in het verleden blz. 378, over enkele geschiedkundigen die deze naam toedenken aan een afleiding van "Hamei" een hekwerk dat in een poort onklaag gelaten kan worden om in tijden van gevaar de toegang af te sluiten.

In de loop der eeuwen werd de stad ontmanteld, verdwenen de poorten en werden de grachten overkluisd, zoals in 1904 de Ameide. Ter gelegenheid van het bezoek van koningin Wilhelmina, werd de naam Koninginnewal genoemd.

De Ameidestraat, of in de volksmond het meistraatje, moet vroeger wel een heel ander aanzicht gehad hebben, want in 1609 - 1610 werden er 166 bomen geplant. De kaart van 1602 toont aan dat of de Molenstraat of de grachten tot het meistraatje behoorden.

In 1460 deden regenten der stad een voorstel dat de heer van Helmond voor zeven jaren het recht krijgt om accijns te heffen op bier en wijn, maar dat hij er in die jaren voor moest zorgen dat een gedeelte der stad bestraat zou worden "een roede breed met goeden Maeschen steenen" te weten vanaf de wetering bij Dries Ghijben (waarschijnlijk hoek Steenweg- Kromme Steenweg) recht door de stad (Veestraat) tot aan de Meipoort en vanaf de Hoogeindsche poort door de stad (Kerkstraat) naar de Bindersche poort en "desgelijk vierkant al omme den Clochuyse op die Merckt".

Dus het toenmalige "Slentercenter"

Het straatje zal in die tijd ook reeds aan weerszijde zijn volgebouwd en enkele huizen werden genoemd; in 1544 het huis "De Blik" hoek Markt - Ameidestraat en aan de andere zijde in 1592 genoemd "De Tinnenpot". Behalve de herberg "De Zwaan" op de Markt, nu de apotheek onder de Luts, was er ook een herberg "De Zwaan" in het Meistraatje, in 1604 bewoond door Jan Pijnappel, in 1690 door Jan Poorters en omstreeks 1700 door Arnoldus van Oldenzee. Een vijftig jaar later woonde er Jacobus Verhoysen met zijn vrouw Maria van Haendel, hun 16-17 jarige zoon, die vrachtrijder was, had een zogge op de dochter van de linnenfabrikant Ambrosius van Liempt. Hij liep wel een blauwtje toen zij ten antwoord gaf, dat zij geen voerman wilde maar als hij had gestudeerd kon hij nog wel eens terug komen. Hij liet het niet, op zich zitten en ging studeren aan de Latijnsche school te Gemert, werd advocaat en Mr. Peter Verhoysen werd een bekend redenaar en politicus, die als representant van Bataafsch Brabant een waardige plaats innam in de Staten Generaal.

In het gemeente-archief, dat een schat van gegevens bezit over het oude Helmond, mocht ik de registers van de volkstelling van 1839 en latere jaren doornemen, waarover ik hier iets van wil beschrijven.

Op de oudste kaart van de stad van Deventer 1540, de kaart van de doortocht van Prins Maurits in 1602 en de kadasterkaarten van na achttien honderd geven de Ameidestraat steeds weer als een aaneen gesloten bebouwing waar iedereen samen woonde binnen de veste, wever, mutsenmaakster, schoenmaker, timmerman, woonden samen met de zakenman en dokter.

De oudste nog in leven zijnde geboren zakenman uit het straatje is wel Paulus van den Eynden, geb. in 1888 als zoon van de bakker welke zich in 1881 in het straatje had gevestigd en tot de jaren veertig een goede faam

had in dit gewest als Kreek en Bescuitfabriek.

In dat huis dat omstreeks 1830 gebouwd werd door de Rector van de Latijnsche school, priester Petrus Smits uit Veghel woonde in 1860 de Heel en Vroedmeester Gerard de Ruiters. Hij is 52 jaren de dokter van Helmond geweest, zeer gezien bij rijk en arm en ontving de gouden medaille der geneeskunde, wegens zijn vele pock-inentingen.

De oudste bewoners die van geslacht op geslacht, zij het in vrouwelijke lijn, het straatje bewoonden is wel de familie Hoefnagels, sigarenmagazijn.

In 1839 woonde er de kleermaker Jan van Backel, geboren in Nederweert en gehuwd met de Helmondse Cornelia van Tilburg, hun dochter Petronella van Backel huwde met Judocus de Groof, koetsier, klompenhandelaar melk en grutterswaren, geboortig uit Lieshout, na het overlijden van zijn eerste vrouw hertrouwde hij Petronella van der Vondervoort. Hun dochter Maria huwde Johannes Fr. Hoefnagels, wiens zoon Juud thans in de sigarenzaak van zijn ouders voortzet.

De familie die al een kleine honderd jaar en misschien nog wel langer hunne stiel heeft becefend in het straatje is de familie Luyben.

In 1744 huwde de Heusdense koperslager Peter Luyben met Elisabeth, dochter van de procureur aan de Dinghbank van Peelland, Mr. Michael van Nieuwstad, hun zoon Michael werd koperslager en vestigde zich in Gemert, hun zoon Adrianus werd schoenmaker vestigde zich ook in Gemert, Peter werd Tingieter, Caspar werd kleermaker, de ongehuwde Frans was linnenwever en Thomas ook tingieter. Zij allen bleven in Helmond hun stiel uitoefenen.

De zoon van koperslager Michael, Gerard genaamd vestigde zich in Arendonk, waar hij bij reparatie - werk uit de kerkgoet, dodelijk verongelukte, hun kinderen kwamen naar Helmond: Gust vestigde zich als kousenwever hoek wal, waar nu de Fa. v. Miert is,

Jan met zijn zusters gingen er naast wonen als Koperslager Janus als schilder ging eerst op de wal wonen om in 1898 het huidige pand Ameidestraat 4 te bouwen (Emko) en Tinus werd kastelein op de Wal. Gust en Jan trokken omstreeks de eeuwwisseling naar de overzijde, nu S&S en werd op de hoek het pand van de Fa. Verhagen de Reijdt gebouwd, door arch. Bezemer. Het was een zaak in Delfts blauw, glas, aardewerk, en kunstbloemen, verhuisde in 1927 naar de Kerkstraat. De schilderszaak van Luyben werd na een 70 jarig bestaan in 1947 opgeheven en de galanteriezaak werd later overgedragen, nu Emko. Toch is de naam Luyben nu nog zakelijk aan het Meistraatje gebonden. Peter Luyben een telg uit het kleermakersgeslacht van Caspar Luyben, die in 1814 kleermaker werd, zet nu de stiel voort in modehuis Modezza. Op deze plaats was reeds in 1860 woonachtig de pettenmaker en winkelier Peters, de dochters uit het eerste huwelijk van de vrouw, de gezusters van Kraay, huwden de gebroeders Leloup, welke de zaak voortzetten, vele jaren sierde "de Roodehoed" de gevel. Henri Leloup bracht op het einde der jaren dertig en begin veertig een verandering in het straatje door het bouwen van de winkelcomplexen aan de rechterzijde vanaf de Markt. Een andere familie die het straatje bewoonde, was de familie van Laarhoven. In 1872 vestigde zich in de Ameidestraat in het pand dat Roelof van Gemert de zadelmaker, juist had verlaten om in de Veestraat een zaak in stoffen te beginnen, de koperslager Willems van Laarhoven, behalve hun dochter kwamen er toen ook wonen, Sjef, Willems koperslager en de gebroeders Hendrik Peter en Jacobus van Laarhoven, geboortig in Hamont, allen neven van het echtpaar Willems van Laarhoven. Sjaak zette de zaak van zijn oom door op dezelfde plaats, hij was zoals zijn broer Hendrik, brandmeester. Met Pasen overleed kort na elkaar het echtpaar Jac. v. Laarhoven v. Genugten en werden op dezelfde dag begraven. Hendrik van Laarhoven vestigde zich in 1892 aan de overzijde, waar hij naast de koperslagerij ook een zaak in huishoudelijke artikelen begon, kort geleden is de zaak gesloten (nu fa. Bijnen).

Ook de familie Stockx bewoont reeds lang het straatje, in 1874 vestigde zich de uit Roermond afkomstige Petrus A. Stockx zich met zijn familie in het pand, nu de trapgevel van de Fa. Dirks, hij kwam als machinist de eerste stoommachine plaatsen bij de fa. Everts & v.d. Weyden, zijn vrouw verzorgde de herberg, later vestigden zij zich op de Heuvel, hun zoon Theo begon op de Bindersestraat een horlogezaak maar bracht deze in 1907 over naar de Ameidestraat, in het pand waar Dolf Wijnants, winkelier, graveur en horlogemaker en later Pietje van Berkel reeds de "gloosies" repareerden.

De fa. Stockx Davids bracht in 1964 bij het 60 jarig bestaan de klank in het straatje. Er valt nog veel meer te vertellen als we er aan denken dat bakker de Wit er zijn winkel had, waar later Seef de Wit de nieuwste modesnufjes op dameshoeden uit Brussel bracht.

De schoenmaker van Vlerken, Ties en Net van Deursen de behulpzame kruideniers. Slagerij Jansen - v.Oekel, beter bekend als Mietje van Oekel, waar mijn vader het slagersvak leerde en zijn meiske, ook een Luyben uit de Kampstraat. Toon Vriens zette de zaak voort. De hoek waar nu de straat op zijn smalst was werd eerst gevormd door vele woningen, welke nu allen zijn opgenomen in het pand Dirks.

In 1839 woonde er de koperslager Michael Konings die naar de Veestraat verhuisde.

De Wed. Rulo Geenen woonde er met haar kinderen Janus de kleurverver, Frans de timmerman, Daniel ook kleurverver en Sophie als mutsenmaakster.

In 1870 woonde er de Wed. Frans Luyben Steenackers, haar man was timmerman geweest en zij herbergierster, zij vertrokken naar Brussel, Stockx kwam toen in de herberg maar in 1884 komt haar zoon Caske Luyben terug als timmerman en opende het koffiehuis "Jud Phileutonia".

Vervolg laatste bladzij.

BELANGRIJK ! ! !

In dit laatste mededelingenblaadje van 1973, daacht het bestuur er goed aan te doen, de leden erop te wijzen, dat ons lidmaatschap gekoppeld is aan Brabants Heem. Voor ieder lid moet onze Kring, van Uw abonnementsgeld, Fl. 7,50 betalen aan bovengenoemde Stichting. Gaarne zagen wij dan ook dat die leden, die van plan zijn voor hun lidmaatschap te bedanken, dit vóór 15 december 1973 zullen mededelen, i.v.m. de opgaven die het bestuur aan Stichting Brabants Heem vóór 1 januari 1974 moet verstrekken.

Verder een vriendelijk verzoek van de secretaris aan de leden die gaan verhuizen, om een adreswijziging te sturen naar het secr. Ruusbroeclaan 50, waardoor U dan ook het mededelingenblaadje regelmatig blijft ontvangen.

het Bestuur.

Gustaaf Schulte, die er na Caske Luyben een meubelhandel in dreef maar ook handelde in antiek, liet na de brand, het pand achteruit bouwen, met de trapgevel en gevelsteen uit de blokhuis van Liessel.

Toon Dirks die er het vak had geleerd nam de zaak over in de jaren twintig, na vele veranderingen heeft Jan Dirks in 1970 er het 50 jarig bestaan gevierd. Aan de Marktzijde had J.G. Schulte er zijn manufakturen-zaak, welke reeds vanaf 1789 bestond, zij waren afkomstig uit Ankum, Duitsland, en voerden een z.g. Ellenwinkel, in 1883 had hij het hoekpand laten bouwen het was een vooruitstrevend man, die al in 1881 per advertentie bekend maakte, dat de zaak vanaf de 1ste Kerstdag voortaan iedere zondag gesloten was, een zeldzaamheid in die jaren.

Rond 1922 vestigde zich hierin J.Ebben, kruidenier Wethouder in de dertiger jaren, welke de zaak doorzette tot na de 2de wereldoorlog, toen werd de zaak bij de EDAH getrokken

In 1910 kocht de gemeente het pand van de fa. Hosewitz en het werd in april 1911 afgebroken. Onder de vloer vond van Dalen een zilverschat voor een toenmalig hoog bedrag van f. 852,20. De vondst werd gedeeld, de helft voor de vinder, de helft voor de eigenaar, dus de Gemeente. De familie protesteerde, maar bij raadsbesluit van 26 april werd het verzoek met algemene stemmen afgewezen. In 1915 brandde het pand van Rikkers af, na twee jaar werd het puin gedeeltelijk geruimd maar tot de jaren 30 "sierde" de afgebroken kant tegen het pand van de Korenbeur de ingang van de straat.

ALPHONS M.G. NIESSEN

Gegevens Gemeente archief

Privé verzameling A.Niessen , A.Frenken "Helmond in het verleden"

Publikatie's Jac. Heeren in de kranten

Gegevens van de bewoners uit de Ameidestraat.

